

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
DZIAŁ INFORMACJI I BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ

JASKINIA RAJ
W PUBLIKACJACH
BIBLIOGRAFIA

KIELCE, 2009

Opracowanie:

Dawid Kukła, Małgorzata Winkler

Fotografie, projekt okładki:

Dawid Kukła

Korekta:

Elżbieta Słoń

Skład komputerowy, wersja elektroniczna:

Mariusz Stec

ISBN 978-83-60108-86-4

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Kielcach

Dyrektor: Andrzej Dąbrowski

ul. ks. P. Ściegiennego 13, 25-033 Kielce

tel. (041) 361-53-51; (041) 34-470-74

e-mail: sekretariat@wbp-kielce.one.pl

Nakład 50 egzemplarzy

Bibliografa Jaskini Raj jest efektem pracy młodych pracowników naszej biblioteki: Pani Małgorzaty Winkler i Pana Dawida Kukły, który także wykonał piękne zdjęcia stanowiące ilustrację wydawnictwa.

Autorom gratuluję i dziękuję za świetnie wykonaną pracę.

Andrzej Dąbrowski

Dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
W Kielcach

Piaskowy obelisk wskazujący drogę do Jaskini Raj ustawiony przy trasie Kielce - Chęciny

Przedmowa

Bibliografia Jaskini Raj jest kolejnym już opracowaniem Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej, mającym na celu dokumentację publikacji o Regionie Świętokrzyskim. Jaskinia, położona w gminie Chęciny, jest znana w całym kraju z pięknej szaty naciekowej. Jej odkrycie, opisanie, problemy z ustaleniem podmiotu odpowiedzialnego, w końcu udostępnienie zwiedzającym, wywołało oddźwięk w prasie lokalnej i krajowej. Niniejsza publikacja jest próbą zebrania piśmiennictwa dotyczącego tej geologicznej perły.

Bibliografia rejestruje publikacje od czasu odkrycia Jaskini w 1963 roku, do początku roku 2009. By przygotować spis publikacji, potrzebna była analiza istniejących już bibliografii, wydawnictw zwartych, prasy lokalnej i krajowej. Większość publikacji znaleźć można w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej, jednak dla ustalenia treści artykułów z prasy ogólnopolskiej czy niektórych wydawnictw zwartych konsultowano się z innymi bibliotekami w Polsce (Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, Państwowy Instytut Geologiczny, Oddział Świętokrzyski w Kielcach, Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie, Katolicki Uniwersytet Lubelski i Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Śląski w Katowicach).

Materiał zebrany został na podstawie:

- Bibliografii Zawartości Czasopism w formie tradycyjnej i elektronicznej,
 - Przewodnika Bibliograficznego roku w formie tradycyjnej i elektronicznej,
 - bibliografii regionalnej; w katalogach kartkowych, w formie książkowej i elektronicznej.
- W dwóch pierwszych przypadkach przejrano działy: geologia, geografia, turystyka, przyroda,
- *Bibliografii Geologicznej Polski* za lata 1975-1998,
 - *Bibliografii Geografii Polskiej* za lata 1963-1999,
 - *Bibliografii Zawartości „Wierchów”* za lata 1927-1972,
 - Księgozbioru regionalnego dostępnego w WBP,
 - ogólnopolskich przewodników turystycznych dostępnych w WBP,
 - Dokumentów Życia Społecznego (DŻS) dostępnych w WBP.

Bibliografia zawiera 254 ponumerowane pozycje. Zbieranie materiałów do spisu zakończono 28 lutego 2009 roku.

Małgorzata Winkler

O Jaskini Raj – zamiast wstępu

Położenie „Raju”

Jaskinia Raj położona jest około 10 km od Kielc, w kierunku południowo-zachodnim, w zboczu wzgórza Malik. Stanowi ono część Pasma Bolechowickiego Wzgórz Chęcińskich, które wznosi się między Bobrzą a Gałęzicami. Jaskinia umiejscowiona jest na wysokości ok. 270 m. n.p.m.

Obszar Gór Świętokrzyskich w okresie dewonu (ok. 360 mln lat temu) był zalany przez morze. Na jego dnie osadzały się wapienie, które następnie zostały wypiętrzone. W ten sposób powstało pasmo Wzgórz Chęcińskich. W wapiennych skałach nastąpił proces krasowienia (rozpuszczania przez wody podziemne i powierzchniowe), który w trzecio- i czwartorzędzie utworzył jaskinię. Przez tysiące lat była ona zamieszkiwana przez zwierzęta: niedźwiedzie jaskiniowe, mamuty, hieny jaskiniowe, nosorożce włochate, żubry pierwotne, piżmowoły, konie i lisy. Przy otworze znaleziono też szczątki osady człowieka neandertalskiego.

Jaskinia Raj uznawana jest za jedną z najpiękniejszych jaskiń w Polsce. O to miano konkuruje z Jaskinią Niedźwiedzią w Sudetach. Znaleźć w niej można niemal wszystkie typy form naciekowych występujące w przyrodzie. Jest jednym z najczęściej odwiedzanych miejsc turystycznych w Górach Świętokrzyskich. Rocznie ogląda ją kilkadziesiąt tysięcy turystów¹.

Od odkrycia do udostępnienia

Jaskinia Raj została odkryta przypadkowo jesienią 1963 r., kiedy dwaj gospodarze, Józef Kopeć i Feliks Wawrzeńczyk, wydobywali kamień na zboczu wzgórza Malik². Podczas prac odsłonili szczelinę prowadzącą w głąb zbocza. Niebawem do jaskini weszli kilkunastoletni chłopcy z pobliskiej Sitkówki.

W 1964 roku w rejonie Chęcin swoje letnie praktyki odbywali uczniowie (Bohdan Bałdun, Zbigniew Bochajewski, Włodzimierz Łucki i Wojciech Pucek) Technikum Geologicznego z Krakowa. Po kierunku swej nauczycielki, mgr Mirosławy Moczarowej, dokonali zejścia w głąb jaskini. Nadali jej też nazwę – „Raj”. Odkrycie trzymano

¹ R. Szewczyk, *Polska: fascynujący świat podziemi*, Warszawa 2005, s. 179.

² *Badania i udostępnienie jaskini Raj*, red. nauk. Zbigniew Rubinowski, Warszawa 1974, s. 23.

w tajemnicy. W październiku tegoż roku dokonano dokładnej penetracji „Raju” pod przewodnictwem krakowskiego speleologa dr. Ryszarda Gradzińskiego. Wykonano też plan i dokumentację fotograficzną znaleziska, które zostały opublikowane przez M. Boczarową w „Przeglądzie Geologicznym”³. Wtedy też o odkryciu poinformowano Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Kielcach.

W styczniu 1965 roku jaskinię zwiedzili członkowie Sekcji Speleologicznej Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika – K. Kowalski i W. Szymczakowski. Niebawem do zwiedzania ruszyli uczniowie kieleckiego Technikum Geologicznego pod opieką nauczyciela, Tymoteusza Wróblewskiego. Sporządzono dokumentację topograficzną. W czerwcu do prasy kieleckiej wyciekły informacje o położeniu otworu wejściowego⁴. Spowodowało to lawinę turystów i poważne zniszczenia szaty naciekowej. Z tego powodu wejście do jaskini zabezpieczono metalową kratą. Zaczęto też starania o nadaniu grocie ochrony prawnej. Ostatecznie „Raj” decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach z dn. 8.05.1967 r. zarejestrowany został jako stanowisko archeologiczne o wybitnej wartości naukowej. W lipcu 1965 r. jaskinię zwiedził przewodniczący Komisji Ochrony Zabytków Przyrody Nieożywionej, S. Kozłowski. Z jego inicjatywy podjęto decyzję o udostępnieniu obiektu do ruchu turystycznego i zagospodarowania go do tego celu. Cały czas prowadzono badania geologiczne, podczas których odkryto 20-metrowy ciąg korytarzy. W jednym z wykopów w namulisku dennym znaleziono m.in. trzonowy ząb mamuta. Skłoniło to naukowców do rozpoczęcia badań archeologicznych, nad którymi patronat objęła Katedra Archeologii Polski Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Wyniki analiz przedstawiano w sprawozdaniach i czasopismach fachowych. Wszelkie wyniki badań naukowych dokonanych w jaskini w latach 1965-72 zostały przedstawione w Kielcach na X Sympozjum Speleologicznym.

Pomysł udostępnienia „Raju” dla ruchu turystycznego wymagał opracowania projektu, który miał uwzględniać wszelkie aspekty ochrony i zabezpieczenia rezerwatu przyrody nieożywionej. Twórcami projektu byli kieleccy inżynierowie: J. Medyński, M. Pamuła, K. Stapor, pod kierownictwem Zbigniewa Rubinowskiego i Tymoteusza Wróblewskiego⁵. Zadanie to nie było łatwe, ponieważ nikt w kraju nie miał tego typu doświadczeń⁶. Zespół projektantów odbył w tym celu konsultacje na Słowacji. Dokument był gotowy w czerwcu 1966 r. W latach 1967-72 nastąpiła realizacja projektu. Przystąpiono do prac górniczych,

³ M. Boczarowa, *Odkrycie nowej jaskini w Górach Świętokrzyskich*, „Przegląd Geologiczny” 1965, nr 3, s. 12.

⁴ E. Fijałkowski, *Rewelacyjna grota w rejonie Chęcin*, „Słowo Ludu” 1965, nr 181, s. 1, 5.

⁵ Z. Rubinowski, T. Wróblewski, *Jaskinia Raj*, Warszawa 1986, s. 15.

⁶ Z. Rubinowski, T. Wróblewski, *Jaskinia Raj*, Warszawa 1986, s. 16.

instalacyjnych i budowlanych na terenie jaskini i jej otoczenia. W ciągu pierwszych dwóch lat powstała sztolnia wejściowa, wykopana w zboczu góry Malik, szyb wentylacyjno-roboczy, chodnik górniczy w wapiennej skale. Zabezpieczono też osłabione wcześniej fragmenty chodników i komór. Następnie wykopano linię doprowadzającą energię elektryczną.

5 października 1968 r. Minister Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego utworzył rezerwat przyrody „Jaskinia Raj”, który swym obszarem objął nie tylko znalezisko, ale również najbliższe tereny – w sumie 7,76 ha. Prócz przyrody nieożywionej rezerwat chroni także las sosnowy z domieszką jodły i dębu. W jego podszyciu występują leszczyny, graby, berberysy i róże, a w runie znajdują się rośliny chronione takie jak: lilia złotogłów, sasanka łąkowa, wawrzynek wilczelyko, bluszcz pospolity i widłak jałowcowaty⁷.

W 1969 roku przystąpiono do prac na powierzchni. Powstała droga dojazdowa, parking oraz pawilon, którego budowę zakończono trzy lata później. Projekt wnętrza budynku opracował architekt Marian Pamuła, a malarstwo naścienne wykonał kielecki malarz Jan Szola.

Ostatni etap prac to lata 1971-72. Zainstalowano sieć elektryczną oraz wodociągową, wykonano studzienki odwadniające, betonowy mostek w Sali Kolumnowej i barierki zabezpieczające. Jaskinię Raj oddano do użytku w czerwcu 1972 roku. 8 czerwca podpisano protokół przekazujący obiekt do eksploatacji, dwa dni później nastąpiło uroczyste otwarcie. 7 października 1972 r. Państwowa Rada Ochrony Przyrody powołała Naukowy Komitet Opiekuńczy Rezerwatu Przyrody „Jaskinia Raj”. Jego głównym zadaniem było czuwanie nad właściwą eksploatacją jaskini jako obiektu turystycznego.

Trasa turystyczna

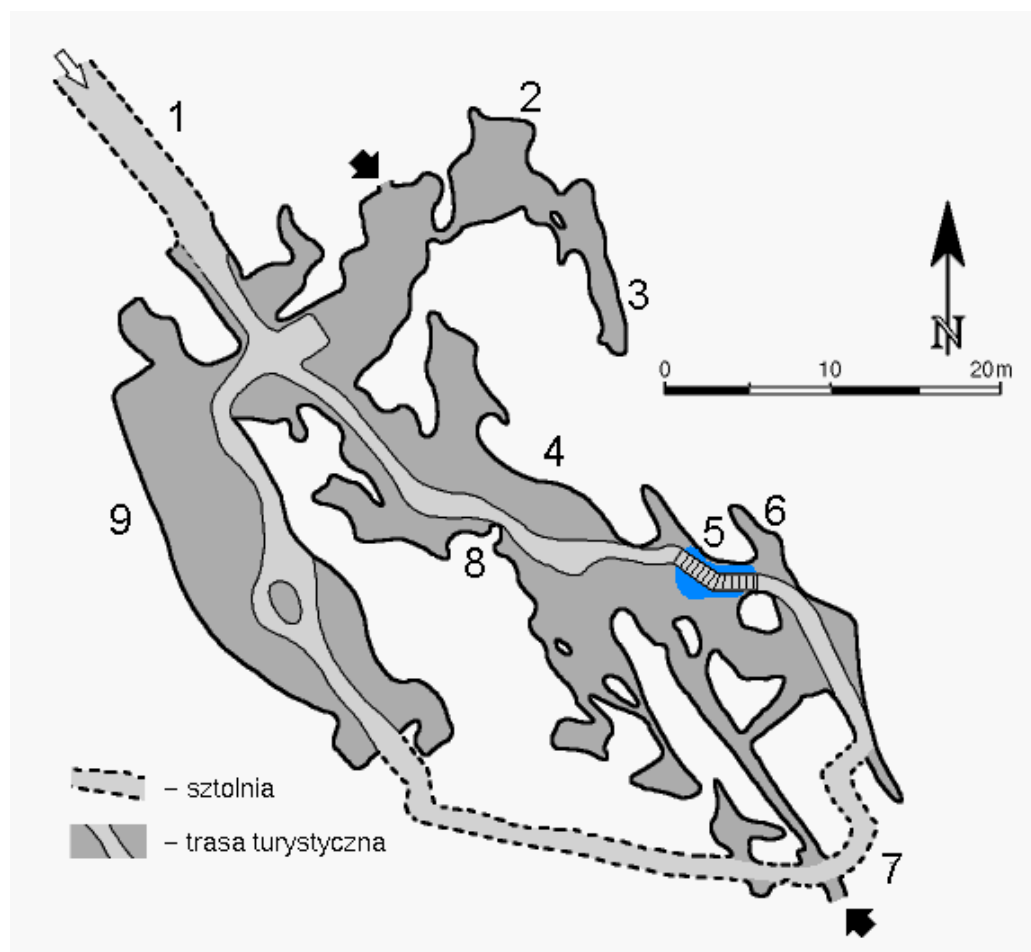
Pierwszym punktem na trasie turystycznej jaskini Raj jest pawilon, gdzie znajduje się wystawa muzealna, na której można zobaczyć m.in. narzędzia pracy człowieka neandertalskiego, szczątki prehistorycznych zwierząt: mamuta, nosorożca włochatego, niedźwiedzia jaskiniowego. Odtworzone zostało także obozowisko rodziny neandertalskiej z trzema postaciami naturalnej wielkości. Pawilon z jaskinią łączy sztuczna sztolnia (21 metrów długości), która pełni rolę służby zabezpieczającej mikroklimat. Temperatura w „Raju” wynosi 8-10°C, a wilgotność powietrza przekracza 95%. Długość trasy turystycznej wewnątrz jaskini wynosi 180 metrów, z czego 40 m to sztuczny chodnik. Całkowita długość korytarzy wynosi 240 metrów. Wyłączona ze zwiedzania jest Sala Studentów i korytarz znajdujący się za nią.

⁷ R. Szewczyk, *Polska: fascynujący świat podziemi*, Warszawa 2005, s. 183.

Tuż za sztolnią wejściową znajduje się Sala Wysoka, która łączy ciągi korytarzy. W jej górnej części jest otwór, przez który weszli odkrywcy jaskini. Następnie trasa prowadzi do Komory Złomisk – największej sali w obiekcie. Znajdują się tutaj pokryte naciekami głązy, które zostały oderwane od stropu. Ciekawym okazem jest, prześwitująca po podświetleniu, kolumna naciekowa o nazwie Harfa. Dalej sztuczny tunel o długości 40 metrów prowadzi do Sali Kolumnowej, gdzie licznie występują stalaktyty i kolumny naciekowe. W ścianach zauważyć można skamieniałości koralowców. W Sali Kolumnowej znajduje się małe jeziorko, na dnie którego występują misy martwicowe i pola ryżowe. Rzadkimi okazami są pizoidy, czyli nacieki w kształcie kulek, które nazywane są też perłami jaskiniowymi. Nad jeziorkiem przerzucony został mostek. Prowadzi on do Sali Stalaktytowej. Liczba stalaktytów występujących tutaj sięga 200 szt/m². Kolejnym – ostatnim – punktem na trasie turystycznej jest Sala Wysoka ze stropem sięgającym 8 metrów nad poziomem chodnika. Stąd turyści przechodzą z powrotem do Komory Wstępnej zamykając tym samym pętlę trasy.

Dawid Kukła

Opis trasy

Plan Jaskini Raj. Sporządzono wg. T. Wróblewski.

1. Sztolnia wejściowa
2. Sala studentów
3. Korytarz niedostępny
4. Sala Wysoka
5. Mostek
6. Sala Kolumnowa
7. Szyb
8. Sala Wysoka
9. Komora Złomisk

WYKAZ TYTUŁÓW UWZGLĘDNIONYCH CZASOPISM ORAZ ICH SKRÓTÓW

Chrońmy Przyr. Ojcz. – Chrońmy Przyrodę Ojczystą, Kraków

Echo Dnia – Kielce

Echo Dnia. Relaks – Kielce

Exp. Wiecz. – Express Wieczorny, Warszawa

Fol. Quater. – Folia Quaternaria, Kraków

Gaz. Kiel. – Gazeta Kielecka, Kielce

Gaz. Lokalna – Gazeta Lokalna, Kielce

Gaz. Świąteczna – Gazeta Świąteczna, Warszawa

Gaz. Wybor. Kiel. – Gazeta Wyborcza, Kielce

Głos Daleszyc – Daleszyce

Gościniec – Warszawa

Jaskinie – Kraków

Kult. i Życie – Kultura i Życie, Warszawa

Kwart. Geol. – Kwartalnik Geologiczny, Warszawa

Monit. Środ. Reg. Świętokrz. – Monitor Środowiska Regionu Świętokrzyskiego, Kielce

Nasza Baba Jaga – Kielce

Nowa Wieś – Warszawa

Ochr. Przyr. – Ochrona Przyrody, Kraków

Poznaj Swój Kraj – Warszawa

Pr. Nauk. UŚL. Kras i Speleol. – Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Kras i Speleologia, Katowice

Prob. Turyst. – Problemy Turystyki, Warszawa

Prz. Geodez. – Przegląd Geodezyjny, Warszawa

Prz. Geol. – Przegląd Geologiczny, Warszawa

Prz. Świętokrz. – Przegląd Świętokrzyski, Kielce

Przemiany – Kielce

Rocz. Świętokrz. – Rocznik Świętokrzyski, Kielce

Słowo: dziennik katolicki. – Warszawa

Sł. Ludu – Słowo Ludu, Kielce

Sł. Ludu Mag. – Słowo Ludu. Magazyn, Kielce

Sł. Ludu Mag. Niedz. – Słowo Ludu. Magazyn Niedzielnny, Kielce

Sł. Powsz. – Słowo Powszechne, Warszawa

Stud. i Mater. – Studia i Materiały

Światowid – Warszawa

Taternik – Warszawa

Wiad. Chęcińskie – Wiadomości Chęcińskie, Chęciny

Wiad. Statyst. – Wiadomości Statystyczne, Warszawa

Wiecz. Wrocł. – Wieczór Wrocławia, Wrocław

Wierchy – Kraków

Wszechświat – Kraków

Z Krainy Świętokrzyskiej i Ponidzia – Kielce

Z otchłani wieków – Poznań

Zesz. Stud. Ruchu Nauk. – Zeszyty Studenckiego Ruchu Naukowego, Kielce

Ziemia – Warszawa

Zwierciadło – Warszawa

KSIĄŻKI

1. BADANIA i udostępnianie jaskini Raj / red. nauk. Zbigniew Rubinowski ; słowo wstępne K. Maślankiewicz ; Kieleckie Towarzystwo Naukowe. – Warszawa : Wydawnictwo Geologiczne, 1974. – [2], 222, [1] s., 3 s. tabl., : il., mapy, portr. – Streszcz. ang., fr., ros. . – Bibliogr.

2. BIURO Usług Turystycznych Harctur : turystyka krajowa – [S.l. : s.n., 1987]. – 48 s.
Jaskinia wymieniana w publikacji w kontekście wycieczki; publikacja w zbiorach DŹS-ów WBP w Kielcach.

3. CZĘŚĆ Gór : informator Wojewódzkiej Komisji Turystyki Górskiej w Kielcach / red. Jerzy Kowalczyk, Aleksander Szczeciński. – Kielce : Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Wojewódzki, 1988. – 17 s.
Publikacja w zbiorach DŹS-ów WBP w Kielcach.

4. GARUS, Ryszard. Góry Świętokrzyskie : szlak oznaczony im. Sylwestra Kowalczewskiego : Chęciny – Jaskinia „Raj” – Kielce – Karczówka / [Ryszard Garus, Andrzej Rembalski]. – Kielce : Regionalna Pracownia Krajoznawcza Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, 1992. – 19, [1] s. : il.
Publikacja w zbiorach DŹS-ów WBP w Kielcach.

5. GARUS, Ryszard. Jaskinia Raj / Ryszard Garus ; fot. Jacek Pernal. – Kielce : Agencja JP, 2005. – 23 s. : il. kolor., mapa, pl.

6. GÓRY Świętokrzyskie : Jaskinia „Raj” : Sala Wysoka – utwory naciekowe stropu i dna (podświetlone barwnie) : [widokówka] / fot. P. Krassowski
Wydana przez Krajową Agencję Wydawniczą; publikacja w zbiorach DŹS-ów WBP w Kielcach.

7. JASKINIA „Raj” w Górach Świętokrzyskich [widokówki] / fot. P. Krassowski i M. Raczkowski. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, [ca 1979]. – Harmonijka (9 k.)
Publikacja w zbiorach DŹS-ów WBP w Kielcach.

8. JASKINIA „Raj” w Górach Świętokrzyskich : [widokówki w obwolucie] / fot. P. Krassowski ; oprac. graf. W. Grosset. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1980. – 9 k.
Publikacja w zbiorach DŹS-ów WBP w Kielcach.

9. KUCZYŃSKI, Janusz. Pętla świętokrzyska / mapka Janusz Zawiejski. – Kielce : Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, [ca 1987]. – [4] s. : il.
Wzmianka o Jaskini Raj; publikacja w zbiorach DŹS-ów WBP w Kielcach.

10. RUBINOWSKI, Zbigniew. Jaskinia „Raj” w Górach Świętokrzyskich / Zbigniew Rubinowski, Tymoteusz Wróblewski. – Katowice : „Prasa”, 1968. – [12] k., [24] s.

Wydane nakładem Wojewódzkiego Ośrodka Informacji Turystycznej w Kielcach.

11. RUBINOWSKI, Zbigniew. Jaskinia Raj / Zbigniew Rubinowski, Tymoteusz Wróblewski ; współaut. Kazimierz Kowalski, Janusz Kozłowski. – Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne, 1976. – 58, [1] s. 82 s., tabl. : il., mapy

12. RUBINOWSKI, Zbigniew. Jaskinia Raj / Zbigniew Rubinowski, Tymoteusz Wróblewski. – Wyd. 2 popr. – Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne, 1986. – 175 s. : fot., mapy, rys., wykr. – Bibliogr. s. 174

13. RUBINOWSKI, Zbigniew. Jaskinia Raj / Zbigniew Rubinowski, Tymoteusz Wróblewski. – Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne, 1986. – 175 s. : il., mapy. – Bibliogr.

14. RUBINOWSKI, Zbigniew. Jaskinia „Raj” w Górach Świętokrzyskich / Zbigniew Rubinowski, Tymoteusz Wróblewski. – Kraków : Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne ; Kielce : Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, 1973. – [12] s. : il., mapa

15. RUBINOWSKI, Zbigniew. Jaskinia Raj w Górach Świętokrzyskich / Z. Rubinowski, T. Wróblewski. – [S.l.] : Wydawnictwo Geologiczne, 1984. – 8 s. : il. kolor.

Publikacja w zbiorach DŻS-ów WBP w Kielcach.

16. RUBINOWSKI, Zbigniew. Raj die Höhle in den Świętokrzyski Bergen / text Z. Rubinowski, T. Wróblewski ; Übers. Władysław Jung-Mochnacki. – Kraków : Wydawnictwo Artystyczno- Graficzne ; Kielce : Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, [1974]. – [24] k. : il. kolor., 2 mapy

17. RUBINOWSKI, Zbigniew. Raj the cave in the Świętokrzyski Mountains / text by Z. Rubinowski ; transl. Władysław Jung-Mochnacki. – Kraków : Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne ; Kielce : Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, [1974]. – [24] k. : il. kolor., 2 mapy

18. WRÓBLEWSKI, Tymoteusz. Jaskinia Raj. – Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne, 1976. – 84 s. : fot., rys.

19. WRÓBLEWSKI, Tymoteusz. Jaskinia Raj. – Łódź : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1986. – [16] s. : fot. kolor., mapy

FRAGMENTY

20. BRAUN, Juliusz. Chęciny i okolice : przewodnik. – Warszawa, 1979. – S. 58-61 : Jaskinia Raj

21. CHĘCINY 1275–1975. – Kielce : Prasa – Książka – Ruch, [1976]
W tekście informacje o Jaskini Raj.

22. CHĘCINY : informator miejski / red. Alina Wesner ; tł. Jagienka Nowak ; il. Jarosław Majewski. – Bydgoszcz, 1997. – S. 4 : Jaskinia Raj
Tekst równoległe w języku polskim i angielskim.

23. CHĘCINY i okolice / tł. Joanna Górzyńska ; fot. Stanisław Wrześniak, Jarosław Majewski. – Bydgoszcz, 1999. – S. 2 : Jaskinia Raj
Tekst równoległe w języku polskim i angielskim.

24. ČMAK, Jerzy. Nasza przyroda / Jerzy Čmak, Marek Stachurski, Marek Tomków . – Warszawa, 1985. – S. 111-113 : Jaskinia „Raj”

25. CO, GDZIE, kiedy : w Kielcach i województwie : informator turystyczny zima '85. – Kielce, 1984. – S. 47 : Jaskinia Raj – Dobrzączka gm. Chęciny
W publikacji Jaskinia Raj wymieniona w kontekście szlaków turystycznych; publikacja w zbiorach DŻS-ów WBP w Kielcach.

26. CO, GDZIE, kiedy : w Kielcach i województwie : informator turystyczny lato '85. – Kielce, 1985. – S. 62 : Jaskinia Raj – Dobrzączka gm. Chęciny
W publikacji Jaskinia Raj wymieniona w kontekście szlaków turystycznych; publikacja w zbiorach DŻS-ów WBP w Kielcach.

27. DYLEWSKI, Adam. Małopolska, Podkarpacie, Świętokrzyskie / tekst Adam Dylewski ; fot. Krzysztof Kobus, Anna Olej-Kobus. – Warszawa, 2007. – S. 129 : Jaskinia Raj

28. FIJAŁKOWSKA, Eugenia. Rezerваты przyrody na Kielecczyźnie. – Kielce, 1976 . – S. 9-11 : Jaskinia Raj

29. GARUS, Ryszard. Góry Świętokrzyskie : mały przewodnik dla turystów zmotoryzowanych. – Kielce, 2006. – S. 5-6 : Jaskinia Raj

30. GARUS, Ryszard. Góry Świętokrzyskie : najatrakcyjniejsze szlaki turystyczne. – Kielce, 1991. – S. 23-24 : Jaskinia Raj

31. GARUS, Ryszard. Góry Świętokrzyskie : przewodnik po znakowanych szlakach pieszych. – Kielce, 2004. – S. 23-24 : Jaskinia Raj

32. GARUS, Ryszard. Kielce – 7 km do Raju : miniprzewodnik po mieście i Górach Świętokrzyskich / [tekst Ryszard Garus]. – Kielce, [2007]. – S. [26] : Jaskinia Raj

33. GARUS, Ryszard. Kielce – Góry Świętokrzyskie : przewodnik dla turystów pieszych i zmotoryzowanych. – Kielce : Agencja JP, 1994. – 121, [7] s., [4] s. tabl. kolor. : il., mapy, pl., rys.

Z treści : s. 35-36 : [Jaskinia Raj w kontekście szlaku turystycznego „Przez południową i zachodnią część Gór Świętokrzyskich”] ; s. 71-72 : [Jaskinia Raj w kontekście szlaku turystycznego Chęciny – Jaskinia Raj – Kielce]

34. GARUS, Ryszard. Kielce – Góry Świętokrzyskie : przewodnik dla turystów pieszych i zmotoryzowanych. – Kielce : Agencja JP, 1995. – 119, [23] s., 2 s. tabl. fot. : fot., mapy, rys.

W tekście informacja o Jaskini Raj.

35. GARUS, Ryszard. Kielce – Góry Świętokrzyskie : przewodnik dla turystów pieszych i zmotoryzowanych. – Kielce : Agencja JP, 1996. – 121, [8] s., [4] s. tabl. kolor. : il., mapy

Z treści : s. 35-36 : [Jaskinia Raj w kontekście szlaku turystycznego „Przez południową i zachodnią część Gór Świętokrzyskich”] ; s. 71-72 : [Jaskinia Raj w kontekście szlaku turystycznego Chęciny – Jaskinia Raj – Kielce]

36. GARUS, Ryszard. Kielce – Góry Świętokrzyskie : przewodnik dla turystów pieszych i zmotoryzowanych. – Kielce : Agencja JP, 1997. – 108, [9] s., [4] s. tabl. kolor. : fot., mapy, pl., rys.

Z treści : s. 27-28 : [Jaskinia Raj] ; s. 59-60 : [Jaskinia Raj]

37. GARUS, Ryszard. Kielce – Góry Świętokrzyskie : przewodnik dla turystów pieszych i zmotoryzowanych : Kielce : Agencja JP, 1998. – 108, [9] s., [4] s. tabl. kolor. : fot., mapy, pl., rys.

Z treści : s. 27-28 : [Jaskinia Raj] ; s. 57-59 : [Jaskinia Raj]

38. GARUS, Ryszard. Przewodnik dla turystów pieszych i zmotoryzowanych : Kielce – Sandomierz – Góry Świętokrzyskie. – Wyd. 8 rozsz. – Kielce : Agencja JP, 1999. – 152 s., [12] s. tabl. : fot., mapy, pl., rys.

Z treści : s. 29-30 : [Jaskinia Raj] ; s. 91-92 : [Jaskinia Raj]

39. GARUS, Ryszard. Przewodnik dla turystów pieszych i zmotoryzowanych : Kielce – Sandomierz – Góry Świętokrzyskie. – Wyd. 9 rozsz. – Kielce : Agencja JP, 2003. – 171 s., [12] s. tabl. kolor. : fot., mapy, pl.

Z treści : s. 29-30 : [Jaskinia Raj] ; s. 91-92 : [Jaskinia Raj]

40. GARUS, Ryszard. Przewodnik dla turystów pieszych i zmotoryzowanych : Kielce – Sandomierz – Góry Świętokrzyskie. – Kielce, 2004. – S. 29-31 : Przez południową i zachodnią część Gór Świętokrzyskich

Jaskinia Raj w kontekście szlaku turystycznego.

41. GARUS, Ryszard. Rowerem po Kielcach i okolicy : przewodnik / [Ryszard Garus ; fot. Jacek Pernal]. – Kielce, 2005. – S. 28-29 : Jaskinia Raj

42. GARUS, Ryszard. Samochodem, rowerem, pieszo po województwie świętokrzyskim . – Kielce, 2004. – S. 23 : Jaskinia Raj

43. GARUS, Ryszard. Świętokrzyskie, Kielce – zabytki i przyroda / tekst Ryszard Garus, oprac. graf. Jacek Pernal. – Kielce : Agencja JP. – S. 18-19 : Jaskinia „Raj”

Krótką wzmianka na temat jaskini, dwie fotografie.

44. GARUS, Ryszard. Wędrówki po Górach Świętokrzyskich / Ryszard Garus ; Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Wojewódzki w Kielcach. – Kielce, 1989 . – S. 32-33 : Jaskinia Raj

45. GARUS, Ryszard. Znakowane szlaki turystyczne województwa kieleckiego : [przewodnik]. – Kielce : Zarząd Wojewódzki Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, 1983. – 215, [1] s.

Z treści : s. 24 : [Jaskinia Raj – informacje o rezerwacie] ; s. 39 : [Jaskinia Raj w kontekście szlaku turystycznego Chęciny – Karczówka]

46. GARUS, Ryszard. Znakowane szlaki turystyczne województwa kieleckiego. – Kielce : Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, 1990. – 149, [3] s. : il., mapy

Z treści : s. 13 : Jaskinia Raj [inf. o rezerwacie] ; s. 20 : [Jaskinia Raj wymieniona w szlaku turystycznym] ; s. 69-70 : Jaskinia „Raj” [krótki rys historyczny]

47. GÓRY Świętokrzyskie. – Bielsko-Biała, 2006. – S. 30-31 : Jaskinia Raj

Opracowano na podst. przewodnika: Góry Świętokrzyskie i Sandomierz (Pascal, 2003)

48. GÓRY Świętokrzyskie / oprac. Piotr Budny. – Bielsko Biała, [2007]. – S. 37-38 : Jaskinia Raj

49. GÓRY Świętokrzyskie : mapa turystyczna / red. Ewa Tumiałojć. – Wyd. 10. – 1:150000. – Warszawa ; Wrocław : Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych im. E. Romera, 1996. – 1 mapa : kolor. ; 57x74 cm, złoż. 22x12 cm

Na odwrocie treść turystyczna i informator; informacje także o Jaskini Raj.

50. GÓRY Świętokrzyskie : mapa dla turystów pieszych i zmotoryzowanych / fot. i oprac. Ryszard Garus, Jacek Pernal, Anna Sawa : oprac. red.-kartogr. Elżbieta Dobrzyńska [et al.] . – 1:100000. – Kielce : Agencja JP, 1992. – 1 mapa : kolor. ; 66x96 cm, złoż. 22x12 cm
Legenda także w języku angielskim i niemieckim; na odwrocie treść turystyczna i informator.

51. GÓRY Świętokrzyskie : mapa geologiczno-krajoznawcza / Tymoteusz Wróblewski, Ewa Wróblewska ; Państwowy Instytut Geologiczny. – 1:200000. – Warszawa : Wydawnictwo Kartograficzne, 1996. – 1 mapa : kolor. ; 60x88 cm, złoż. 20x15 cm
Na odwrocie informacje także o Jaskini Raj.

52. GÓRY Świętokrzyskie : mapa turystyczna. – 1:150000. – Warszawa : Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, 1978. – 78x57 cm, złoż. 19x13 cm
Na odwrocie treść turystyczna i informator; w tekście informacje dotyczące Jaskini Raj.

53. GÓRY Świętokrzyskie : mapa turystyczna / red. Ewa Tumiałojć. – Wyd. 12 / red. Michał Starzewski. – 1:150000. – Warszawa : Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych im. E. Romera, 2001. – 1 mapa : kolor. ; 57x87 cm, złoż. 22x13 cm
Legenda także w języku angielskim, francuskim i niemieckim; na odwrocie treść turystyczna i informator; w tekście informacje o Jaskini Raj.

54. HARCTUR Kielce : informator / oprac. graf. Andrzej Jędraszczak. – Kielce, 1987. – S. 13 : Jaskinia „Raj”
Liczne wzmianki w tekście; publikacja w zbiorach DŻS-ów WBP w Kielcach.

55. INFORMATOR turystyczny. – Kielce, 1979. – S. 11 : Jaskinia „Raj”
Jaskinia wymieniona także przy opisie szlaku turystycznego; publikacja w zbiorach DŻS-ów WBP w Kielcach.

56. INFORMATOR turystyczny : Ogólnokrajowa Spółdzielnia Turystyczna Gromada . – [S.l. : s.n.], 1974. – 70 s.
Wzmianki o Jaskini Raj w kontekście organizowanych wycieczek.

57. INFORMATOR turystyczny [województwa kieleckiego]. – Kielce, [1969]. – S. 86 : Jaskinia Raj

58. INFORMATOR turystyczny [województwa kieleckiego]. – Kielce, 1971. – S. 94 : Jaskinia Raj

59. INFORMATOR turystyczny [województwa kieleckiego]. – Kielce, 1972. – S. 107 : Jaskinia Raj

60. INFORMATOR turystyczny [województwa kieleckiego]. / Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej w Kielcach. – Kielce, 1975. – S. 115 : Jaskinia Raj

61. INFORMATOR turystyczny Województwa Kieleckiego. – Kielce : Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, 1971. – 104 s.

W tekście informacje o Jaskini Raj.

62. INFORMATOR turystyczny województwa kieleckiego. – Stan informacji na dzień 30 XII 1977 r. – Kielce, 1978. – S. 91 : Jaskinia Raj

63. JANKOWSKI, Andrzej. Kielce i okolice : przewodnik / Andrzej Jankowski, Włodzimierz Sadowski. – Warszawa, 1983. – S. 123-124 : Jaskinia Raj

Publikacja w zbiorach DŻS-ów WBP w Kielcach.

64. JANKOWSKI, Andrzej. Kielce i okolice : przewodnik / Andrzej Jankowski, Włodzimierz Sadowski. – Wyd. 2 popr. – Warszawa, 1987. – S. 122-124 : Jaskinia Raj

65. JANOWSKI, Ignacy. Góra Zamkowa – Chęciny – Zelejowa – Jaskinia Raj : przewodnik dydaktyczno-krajoznawczy / Ignacy Janowski, Mieczysław Kozłowski, Mirosław Mularczyk. – Kielce : Kieleckie Towarzystwo Naukowe : Instytut Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1996. – 82 s.

Z treści : s. 20-21 : Świat Zwierząt [w Jaskini Raj] ; s. 60-62 : Jaskinia „Raj” (sala muzealna, ciąg podziemnych korytarzy) ; s. 63 : Jaskinia „Raj” (monitoring środowiska przyrodniczego)

W publikacji również mniej obszerne wzmianki o Jaskini Raj.

66. JAROSZ, Stefan. Krajobrazy Polski i ich pierwotne fragmenty. – Wyd. 3. – Warszawa, 1976. – s. 259 : Jaskinia Raj

67. JASKINIE regionu świętokrzyskiego / red. nauk. Jan Urban. – Warszawa, 1996 . – S. 150-156 : Jaskinia Raj. – Bibliogr. s. 155-156

W całej publikacji liczne wzmianki o Jaskini Raj.

68. JÓŹWIAK, Marek. Zmiany temperatury w Jaskini „Raj” (Góry Świętokrzyskie) w wyniku antropopresji turystycznej // W: Przemiany środowiska geograficznego obszarów górskich w Polsce i jego stan współczesny : konferencja : Wólka Milanowska, 26-27 października 1998 rok. – Kielce : Instytut Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1998. – S. 55-57 : il. – Bibliogr.

69. KIELCE i okolice : 8 tras pieszych po Kielcach, w tym 4 historyczne, 1 biograficzna, 2 geologiczne i szlakiem miejskim oraz 10 tras w ok. Kielc z opisami krajoznawczymi m.in. Bodzentyna, Chęciny, dębu „Bartka”, Jaskini „Raj”, Oblęgorka / tekst Andrzej Jankowski [et al.] . – Kielce. – S. 133-135 : Jaskinia Raj

70. KIELCE i okolice : przewodnik / [tekst Andrzej Jankowski [et al.]. – Kielce, 1998 . – S. 133-134 : Jaskinia Raj

71. KOWALCZYK, Andrzej. Jaskinia „Raj” jako obiekt turystyczno-krajoznawczy. – 1985, 63 s. – Bibliogr.

Praca magisterka (1985). Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Wydział Pedagogiczny. Pedagogika Kulturalno Oświatowa. Promotor: doc. dr hab. Józef Półturzycki.

72. KOWALSKI, Kazimierz. Jaskinie polskie. – Warszawa : Wiedza Powszechna, 1965. – 143, [1] s., 48 k. tabl. : mapy, pl. – Bibliogr.

W tekście informacje o Jaskini Raj.

73. KOZŁOWSKI, Mieczysław. Edukacyjna funkcja turystyki na przykładzie jaskini „Raj” // W: Regionalne oraz lokalne czynniki i bariery rozwoju turystyki / red. nauk. Ewa Nowak ; Wszechnica Świętokrzyska, Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, Kielecki Oddział Polskiego Towarzystwa Geograficznego. – Kielce, 2003. – (Prace Wszechnicy Świętokrzyskiej ; nr 74). – S. 189-194

74. KRAINA Świętokrzyska i Ponidzie : wycieczki szkolne / pod red. Adama Massalskiego i Ryszarda Garusa, 1995. – S. 176-177 : Jaskinia Raj

W tekście wiele krótkich wzmianek dotyczących Jaskini Raj.

75. KRAKOWIAK, Beata. Góry Świętokrzyskie oraz Sandomierz / Beata Krakowiak, Marek Skrzypczyński, Bogdan Włodarczyk. – Bielsko-Biała, 2001. – S. 63-65 : Jaskinia Raj

76. KUCZYŃSKI, Janusz. Wokół Kielc. – Kraków, [1981]. – S. 40-41 : Jaskinia Raj

77. LESIAK, Andrzej. Przyroda województwa kieleckiego / [aut. Andrzej Lesiak, Marek Stachurski, Bożena Wójtowicz ; fot. Paweł Pierściński et al.]. – Kielce, 1995. – S. 75 : Jaskinia Raj

78. MADEYSKA, Teresa. Jaskinia Raj – Górnoplejstocenyjskie osady jaskiniowe : stanowisko śródkowo-paleolityczne = Raj Cave – Upper Pleistocene Cave Deposits, Middle Palaeolithic Site // W: Przewodnik Sympozjum Terenowego : czwartorzęd zachodniej części regionu świętokrzyskiego : Warszawa – Kielce, 6-10 czerwca 1977 / Komitet Badań Czwartorzędu Polskiej Akademii Nauk, Wydział Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, Zakład Nauk Geologicznych Polskiej Akademii Nauk. – Warszawa, 1977. – S. 45-52 : rys. – Streszcz. ang.

79. MADEYSKA, Teresa. Sediments of the Raj Cave (central Poland) // W: Proceedings of the 6th International Congress of Speleology. – Praha, 1975. – S. 483-489 : mapa. – Bibliogr. – Streszcz. fr.

80. MAŁY przewodnik po Polsce. – Wyd. 2 zm. i poszerz. – Warszawa, 1990. – S. 96 : Jaskinia Raj

81. MAPA obiektów przyrodniczych woj. świętokrzyskiego. – 1:400000. – Kielce, [2000]. – 1 mapa : kolor. ; 42x59 cm, złoż. 21x15 cm

Tu też Jaskinia Raj.

82. MAPA topograficzna Polski : Chęciny M-34-41-D-b-2 / Główny Urząd Geodezji i Kartografii. – 1:10000. – Warszawa : Główny Geodeta Kraju, 1998. – 1 mapa : kolor. ; 60x59 cm, złoż. 19x15 cm

Mapa obejmująca zasięgiem Jaskinię Raj.

83. MASSALSKI, Edmund. Kielce i okolice. – Kraków : Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne, 1968. – [12] k.

W tekście informacje o Jaskini Raj.

84. MICUŁA, Grzegorz. Geologia Gór Świętokrzyskich. – Warszawa : Studenckie Koło Przewodników Świętokrzyskich, 1979. – 36 s.

W tekście m.in. omówienie Jaskini Raj.

85. MITYK, Jan. Tereny rekreacyjne w rejonie Kielc. – Kielce, 1993. – S. 51-52 : Jaskinia Raj

86. MITYK, Jan. W Góry Świętokrzyskie. – Warszawa, 1995. – S. 54-57 : Do jaskini Raj

Powstanie i historia jaskini.

87. NADGOWSKI, Ryszard. Chęciny : spacerkiem po mieście i okolicy. – Kielce, 2000 . – S. 28 : Jaskinia Raj

88. OBSZARY chronione w Polsce / pod red. Janusza Radziejewskiego. – Warszawa, 1996 . – S. 144 : Jaskinia Raj

89. OKOLICE Kielc : mapa topograficzno-turystyczna / red. Barbara Zadrowska ; aut. treści turyst. Michał Paszkowski. – 1:50000. – Warszawa : Wojskowe Zakłady Kartograficzne, 1999. – 1 mapa : kolor. ; 96x72 cm, złoż. 24x12 cm

Na odwrocie informacje o jaskini.

90. ORLICZ, Bolesław. Ziemia Kielecka zaprasza : informator turystyczny / tekst Bolesław Orlicz, wprowadzenie Tadeusz Mikołajewicz. – Kraków, 1998. – S. 50 : Jaskinia Raj

Tekst równoległe w języku polskim, angielskim i niemieckim.

91. PARMA, Christian. Najpiękniejsze jaskinie. – Warszawa : Voyager, 1992. – [64] s. : fot. kolor., mapy. – Streszcz. ang., fr., niem.

W tekście opis Jaskini Raj.

92. PASZKOWSKI, Michał. Chęciny i okolice : przewodnik. – Kielce, 1998 . – S. 21-22 : Jaskinia Raj

93. PASZKOWSKI, Michał. Góry Świętokrzyskie : przewodnik. – Kielce, 1997. – S. 42-43 : Jaskinia Raj

94. PASZKOWSKI, Michał. Góry Świętokrzyskie : przewodnik. – Wyd. 2 popr. – Kielce, 1999. – S. 3-94, [8] s. tabl. kolor. : il., mapy. – Bibliogr.

95. PASZKOWSKI, Michał. Góry Świętokrzyskie : przewodnik. – Wyd. 3. – Kielce : Wydawnictwo Glob-Tour, 2000. – 90 s., [8] s. tabl. kolor. : il., mapy
Z treści : s. 16 : [Jaskinia Raj – dane dot. zwiedzania] ; s. 38-40 : [Jaskinia Raj]

96. PASZKOWSKI, Michał. Skalne zabytki : przewodnik po rezerwatach i pomnikach przyrody nieożywionej województwa świętokrzyskiego. – Kielce, 2000. – S. 21-23 : Jaskinia Raj

97. PIERŚCIŃSKI, Paweł. Kieleckie krajobrazy / [tekst Paweł Pierściński ; oprac. graf. Ewa i Aleksander Kornijaszowie]. – Kraków : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1983. – 307, [6] s. : fot., portr.
Dotyczy m.in. jaskini Raj.

98. PIERŚCIŃSKI, Paweł. Świętokrzyskie krajobrazy / fot. Paweł Pierściński ; [tekst Marzena Kwietniewska-Talarczyk]. – Kraków : „Norpól”, 2001. – [110] s. : fot. kolor.
Tekst równoległe w języku polskim i angielskim, zdjęcia jaskini.

99. PILICH, Maria. Polska : ilustrowany przewodnik / Maria Pilich, Przemysław Pilich . – Warszawa, 1999. – S. 726 : Jaskinia Raj

100. PILICH, Maria. Ziemia kielecka : panorama turystyczna / Maria Pilich, Przemysław Pilich. – Warszawa, 1979. – S. 54-55 : Jaskinia Raj

101. POLSKA dla aktywnych : poradnik i przewodnik praktyczny / [Tomasz Banasiak et al.]. – Bielsko-Biała, 2002. – S. 457 : Jaskinia Raj

102. POLSKA na weekend : 52 trasy po najpiękniejszych miastach i regionach : przewodnik ilustrowany. – Wyd. 4. – Bielsko-Biała, 2003. – (Przewodnik na Weekend). – S. 476-477 : Jaskinia Raj

103. POLSKA w jednym tomie. – Wyd. 3. – Bielsko-Biała, 2003. – (Dookoła Polski) . – S. 615-616 : Jaskinia Raj

104. POLSKA z dzieckiem : przewodnik i poradnik ilustrowany / [Beata Cieplowska-Kowalczyk et al.] ; oprac. graf. Bohdan Butenko. – Bielsko-Biała, 2003. – S. 226-227 : Jaskinia Raj

105. PRZEWODNIK po Polsce. – Wyd. 4 zm. i popr. – Warszawa, 1976. – S. 321 : [Jaskinia Raj]

106. PRZEWODNIK po Polsce / [red. Krystyna Malik, Maria Raciborska]. – Warszawa, 1998. – S. 393 : [Jaskinia Raj]

107. PRZYRODA Kielecczyzny : przewodnik po wystawie. – Kielce, 1975. – S. 58-60 : Jaskinia Raj

108. REZERWATY Krainy Świętokrzyskiej / tekst Edmund Massalski; zdj. Edmund Massalski, Paweł Pierściński, Jan Siudowski ; oprac. graf. Franciszek Bunsch. – Kraków : Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne ; Kielce : Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, 1971. – [20] s. : fot.

W tekście informacje o jaskini Raj.

109. ROGALA, Stanisław. Chęciny : przewodnik po mieście i okolicy : Białogon, Bolmin, Małogoszcz, Podzamcze, Raj, Tokarnia. – Kielce ; Chęciny : Elipsa, 1994. – 16 s. : fot. – Bibliogr. s. 16

110. ROGALA, Stanisław. Góry Świętokrzyskie : przewodnik turystyczny : legendy – historia – zabytki – trasy wycieczkowe – informacje praktyczne / Kielce, 1997. – S. 75-76 : Jaskinia Raj

111. ROGALIŃSKI, Adam. Góry Świętokrzyskie : przewodnik dla rowerzystów terenowych. Cz. 1, Okolice Kielc. – Kielce, 1997. – S. 18-23 : Piekło – Raj
Opis trasy rowerowej z Kielc, którą można dojechać do Jaskini Raj.

112. SIDŁO, Paweł Olaf. Przyroda województwa świętokrzyskiego / [Paweł Olaf Sidło, Marek Stachurski, Bożena Wójtowicz]. – Kielce, 2000. – S. 85-87 : Jaskinia Raj

113. SŁOWNIK geograficzno-krajoznawczy Polski / red. nauk. Maria Irena Mileska. – Wyd. 4, uzupeł. – Warszawa, 2000. – S. 660 : [Jaskinia Raj]

114. SŁOWNIK geograficzno-krajoznawczy Polski / [red. nauk. Maria Irena Mileska] . – Warszawa, 1983. – S. 610 : [Jaskinia Raj]

115. SOWA, Ryszard. Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy. – Kielce : Zarząd Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych, 1998. – 135 s., [12] s. tabl. kolor. : fot., mapy, pl., rys. – Bibliogr. s. 133-135. – Streszcz. fr., ang., niem.
Dotyczy m.in. Jaskini Raj.

116. STUDIES on Raj Cave near Kielce (Poland) and its deposits. – Kraków : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1972. – 148 s., 6 s. tabl. : mapy, wykr. – Streszcz. pol., ros. – Bibliogr.
W tekście informacje o Jaskini Raj.

117. STUPNICKA, Ewa. Poznajemy Góry Świętokrzyskie : wycieczki geologiczne / Ewa Stupnicka, Marzena Stempień-Sałek. – Warszawa, 2001. – S. 74-76 : Jaskinia Raj

118. SZEWCZYK, Robert. Polska : fascynujący świat podziemi. – Warszawa, 2005. – S. 178-183 : Jaskinia Raj

119. URBAN, Jan. Jaskinie regionu świętokrzyskiego i ich ochrona / Jan Urban, Jacek Gubała, Andrzej Kasza. – Warszawa, 1997. – S. 700-706 : [Jaskinia Raj]
W tekście liczne wzmianki o Jaskini Raj.

120. UWARUNKOWANIA i funkcje turystyki na obszarze Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego : materiały sesji naukowej, Chęciny, 22-24.05.1998 / pod red. Ignacego Janowskiego ; Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. – Kielce : Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, 2000. – 242 s., [4] s. tabl. : fot., mapy, rys., wykr.
Liczne wzmianki o jaskini.

121. W KRÓLEWSKICH Chęcinach : monografia historyczno-gospodarcza miasta i gminy Chęciny / red. Eugeniusz Kosik, Ryszard Nadgowski ; Fundacja Ziemi Chęcińskiej, Urząd Miasta i Gminy w Chęcinach. – Kielce, 1996. – S. 142 : Jaskinia „Raj”

122. WĄGROWSKI, Andrzej. Góry Świętokrzyskie : rowerem górskim wokół Kielc : przewodnik. – Kielce, 1998. – S. 19 : Jaskinia Raj

123. WĄGROWSKI, Tomasz. Góry Świętokrzyskie : śladami Stefana Żeromskiego : przewodnik krajoznawczy dla turystów kolarzy. – Kielce, 1996. – S. 33 : Jaskinia Raj
Opis szlaku turystycznego, m.in. dojazd do jaskini.

124. WINIARSKI, Tadeusz. Chronione obiekty przyrodnicze w województwie kieleckim . – [Kielce, 1985]. – S. 23-25 : Jaskinia Raj

125. WOJTYŚ, Paweł. Kielce i okolice. – Kielce, 2007. – S. 27 : Jaskinia „Raj”

126. WOJTYŚ, Paweł. Z sercem w plecaku, czyli Wędrowki po drogach i bezdrożach ziemi świętokrzyskiej i sandomierskiej. Cz. 1, Kielce i okolice : przewodnik turystyczny. – Kielce, 2005. – S. 143-149 : Jaskinia Raj

127. WÓJTOWICZ, Bożena. Przyroda województwa świętokrzyskiego. – Kielce, [2004]. – S. 17 : Jaskinia Raj

128. WRÓBLEWSKI, Tymoteusz. Góry Świętokrzyskie : przewodnik. – Warszawa, 1997 . – S. 76-78 : Jaskinia Raj

129. WRÓBLEWSKI, Tymoteusz. Ochrona różnorodności w regionie świętokrzyskim z mapą chronionych obszarów i obiektów przyrody nieożywionej. – Warszawa, 2000. – S. 31-32 : Jaskinia Raj

130. Z BADAŃ geologicznych regionu świętokrzyskiego. T. 6. – Warszawa : Wydawnictwo Geologiczne, 1966. – 200, [2] s. : il., mapy. – Streszcz. fr., ang. – Bibliogr.
W tekście informacje o Jaskini Raj.

131. Z BADAŃ geologicznych regionu świętokrzyskiego. T. 7. – Warszawa : Wydawnictwo Geologiczne, 1967. – 188, [2] s. : il., mapy, 38 s. tabl. – Streszcz. fr., ang. – Bibliogr.
W tekście informacje o Jaskini Raj.

132. ZNAKOWANE szlaki turystyczne w Górach Świętokrzyskich. – Kielce : Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, [1969]. – [12] k. : mapa
Jaskinia Raj wymieniona w kontekście szlaku turystycznego.

ARTYKUŁY W PRASIE

133. (ap): W „Raju” jak w raju : nowe oblicze jaskini // *Echo Dnia* (Wyd. Kiel. 1). – 1998, nr 20, s. 5
Nowe oświetlenia zainstalowane w Jaskini Raj.

134. (ATA): „Raju” nie będzie : radni Chęcin boją się zainwestować w turystykę? / ATA, M.G. // *Echo Dnia*. – 1994, nr 62, s. 5

135. AUGUSTYN, Łucja: Walory turystyczno-krajoznawcze województwa kieleckiego . – Il. / Łucja Augustyn, Zbigniew Świt // *Wiad. Statyst.* – 1994, nr 1, s. 38-39

136. (a-z): I w „Raju” kłopoty... : obiekty turystyczne od zaplecza // *Echo Dnia*. – 1983, nr 149, s. 3
Informacje o Jaskini Raj.

137. BISKUP, Ryszard: Świat pełen ciemności // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 1993, nr 133, s. 7
Jaskinie w Górach Świętokrzyskich, krótka historia odkryć; m.in. dot. Jaskini Raj.

138. BOCZAROWA, Mirosława: Odkrycie nowej jaskini w Górach Świętokrzyskich. – Il. // *Prz. Geol.* – 1965, nr 3, s. 128-130

139. BRAUN, Juliusz Jan: O czym mówią kamienie? : piękno podziemnego świata. – Il. // *Echo Dnia*. – 1976, nr 137, s. 5, 7
Dotyczy jaskini.

140. (Cez): W jaskini „Raj”. – (Z regionalnej witryny) // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 1994, nr 110, s. 13
Folder „Jaskinia Raj” autorstwa Michała Paszkowskiego i Jacka Pernała.

141. CICHOCKA, Lidia: Dojenie Raju / wypowiedź. Andrzej Janulewicz [i in.] // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 1995, nr 118, s. 2
Dotyczy jaskini.

142. CICHOCKA, Lidia : Raj utracony : batalia o jaskinię. – Il. // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 1994, nr 73, s. 1

143. (cug): Gospodarz do „Raju” : Chęciny // *Sł. Ludu*. – 1993, nr 179, s. 7
Starania Turystycznego Związku Gmin Świętokrzyskich o przejęcie Jaskini Raj.

144. CZYŻEWSKA, Teresa: Remains of the Reindeer Rangifer Tarandus from Raj Cave near Kielce (Poland) / Teresa Czyżewska, Krzysztofa Usnarska. – Bibliogr. – Il. // *Fol. Quater.* – 1980, nr 51, s. 17-30

145. DAM.A.: Jaskinia pod Chęcunami będzie udostępniona // *Sł. Powsz.* (Wyd. C). – 1971, nr 63, s. 1, 2

146. DAN: Droga do „Raju” // *Sł. Ludu*. – 1972, nr 131, s. 3

147. DLA WAS „Piekło”, dla was „Raj”... / oprac. Apis. – Il. // *Wiad. Chęcińskie*. – 2000, nr 2, s. 10
Krótka informacja o jaskini.

148. (dm): Chce gmina do „Raju” : jaskinia wystawiona na przetarg / wypow. Wiesław Falarski // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 1993, nr 97, s. 10

149. 10 [DZIESIĘĆ] lat Jaskini Raj / oprac. Zbigniew Wójcik // *Prz. Geol.* – 1983, nr 6, s. 399

150. (E): Liczą w raju : trzy lata na sprawdzenie, ile jest stalaktytów. – Il. // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 2003, nr 11, s. 3

151. (E): Podziemny „Raj”. – (Turystyczne atrakcje). – Il. // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 2001, nr 144, s. 6

152. EKO: Przyjazne ludziom : liczenie nietoperzy w Jaskini Raj / wypow. Andrzej Wąsikowski. – Il. // *Gaz. Wybor. Kiel.* – 2003, 3 lutego, s. 2 [dod. do *Gaz. Wybor.* Wyd. Kiel. 2003 nr 28]

153. (ew): Raj dla Chęcin // *Sł. Ludu. Mag.* – 1994, nr 1798, s. 2
Zwycięstwo Fundacji Ziemi Chęcińskiej w przetargu na dzierżawę Jaskini Raj.

154. FIJAŁKOWSKA, Eugenia: Rewelacyjna grota w rejonie Chęcin / Fijałkowska Eugenia, Fijałkowski Jerzy // *Sł. Ludu.* – 1965, nr 181, s. 1, 5

155. GARDZIELEWSKI, Paweł: Metamorfoza „Raju” / wypow. Janusz Karpiński // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 1997, nr 112, s. 13
Prace remontowe w Jaskini Raj.

156. GARUS, Ryszard: Jaskinia Raj / Ryszard Garus, Andrzej Gembalski. – Il. // *Poznaj Swój Kraj.* – 1992, nr 9, s. 12-13

157. GAWLIK, Adam : Reporterzy „WW” byli już w raju / Gawlik Adam, Gawlik Andrzej. – Il. // *Wieczór Wrocławia.* – 1972, nr 133, s. 3

158. GERGONT, Joanna: Głony poszły precz : jaskinię uratowały światłowody. – Il. // *Gaz. Wybor. Kiel.* – 2001, nr 104, s. 1 [dod. do *Gaz. Wybor.* Wyd. 1 2001 nr 104]

159. GOŁĄB, Adam: Na jubileusz : jaskinia Raj czynna po przerwie / wypow. Piotr Dwurnik [i in.] // *Gaz. Wybor. Kiel.* – 2002, 15 marca, s. 4 [dod. do *Gaz. Wybor.* Wyd. 1 2002 nr 63]

160. GRADOWSKI, Eugeniusz: Zaproszenie do Raju... : walory turystyczne Kielecczyzny. – Il. // *Kult. i Życie.* – 1973, nr 6, s. 20-21

161. GRADZIŃSKI, Ryszard: Dziesiąte Sympozjum Speleologiczne // *Wszechświat*. – 1972, nr 10, s. 27-28
Dotyczy Jaskini Raj.

162. GRADZIŃSKI, Ryszard: Szata naciekowa jaskini „Raj” / Ryszard Gradziński, Tymoteusz Wróblewski. – Streszcz. ang. – Il. // *Ochr. Przyr.* – 1968, s. 281-307

163. (HSJ): „Raj” pod Chęcunami najpiękniejszą jaskinią odkrytą dotychczas w kraju. – Il // *Exp. Wiecz.* – 1967, nr 8, s. 1

164. JAGUSIEWICZ, Andrzej: Produkt turystyczny Kielecczyny. – Bibliogr. – Il. // *Probl. Turyst.* – 1998, nr 1/2, s. 75-90

165. JANOWSKI, Ignacy: Góra Malik jako obszar wycieczek szkolnych. – Bibliogr. – Streszcz. ang. – Il. // *Monit. Środ. Reg. Świętokrz.* – 1993, nr 1, s. 63-67
Góra Malik, w której znajduje się Jaskinia Raj.

166. JAROSZ, Irena: Jaskinia „Raj”. – Il. // *Przemiany*. – 1972, nr 7, s. 16-17

167. JASKINIA „Raj” : pomniki wielkiego czasu. – Il. // *Sł. Ludu. Mag.* – 1983, nr 1249, s. 8

168. JASKINIA – gdzie i za ile?. – (Propozycje) // *Światowid*. – Nr 969 (1990), s. 9
Dotyczy m.in. Jaskini Raj.

169. JASTRZĘBSKI, Cezary: Chłód jaskini. – (Świętokrzyskie tajemnice) // *Sł. Ludu*. – 1992, nr 241, s. 6

170. JASTRZĘBSKI, Cezary: Najpiękniejsza pieczara. – (Świętokrzyskie tajemnice) // *Sł. Ludu*. – 1992, nr 263, s. 6

171. JAWORSKA, Paulina: Jaskinia Raj. – Il. // *Głos Daleszyc*. – 2002, nr 21, s. 12
Atrakcja turystyczna Kielecczyny.

172. (kar): Łysogóry spółce : czy to koniec likwidacji / (kar), (jak) // *Gaz. Lokalna* (Kielce, Tarnobrzeg, Wyd. AKK). – 1994, nr 80, s. 1 [dod. do *Gaz. Wybor.* Wyd. A 1994 nr 80]
Dotyczy jaskini i zajazdu „Raj” – inny właściciel.

173. KASZA, Andrzej: Inwentaryzacja jaskiń świętokrzyskich / Andrzej Kasza, Jacek Gubała // *Jaskinie*. – 1995, nr 4, s. 14

174. KĘDRACKI, Janusz: Do Raju zimą bez kolejki / wypowiedź. Joanna Laskowska. – Il. // *Gaz. Świąteczna* (Wyd. 2). – 2002, nr 22, dod. Gaz. Turystyka, s. 4

175. KŁOSOK, Wojciech: Pomiar jaskini „Raj” wykonany przez członków Naukowego Koła Geodetów AGH. – Il. // *Prz. Geodez.* – 1996, nr 8, s. 328-330

176. (Ko-mir): W jaskini „Raj” ślady pobytu człowieka neandertalskiego // *Sł. Ludu.* – 1969, nr 232, s. 4

177. (kos): Jaskinia „Raj” w pobliżu Czerwonej Góry turystyczną atrakcją. – Il. // *Exp. Wiecz.* – 1972, nr 124, s. 1

178. KOSIŃ, Michał: Wyścig do Raju. – Il. // *Nowa Wieś.* – 1994, nr 2, s. 8
Dotyczy jaskini.

179. KOT: Na co choruje jaskinia „Raj” : za 3 lata diagnoza // *Echo Dnia.* – 1987, nr 149, s. 1, 2

180. KOZŁOWSKI, J. K.: Stanowisko paleolityczne w Jaskini Raj // *Z Otchłani Wieków.* – 1969, z. 1, s. 3-8

181. (KRA): Na własnym garnuszku : wojewoda przekazał „Raj” Łysogórom // *Echo Dnia* (Wyd. Kiel.). – 1995, nr 199, s. 2

182. (Krys): Jaskinia „Raj”. – Il. // *Zwierciadło.* – 1972, nr 28, s. 4-5

183. LATUSZKOWA, Teresa: Piekło przed „Rajem” : w roku ochrony jaskiń. – Il. // *Gościniec.* – 1975, nr 11/12, s. 26-27

184. LENARTOWICZ, Piotr: Tajemna magia podziemi : kiedyś były schronieniem smoków i królów, dziś przyciągają tysiące turystów. – Il. // *Sł. Ludu* (Kiel.). – 2002, nr 278, s. 6
M.in. Jaskinia Raj leżąca przy trasie Kielce – Chęciny.

185. (Lid): Chętni do „Raju” : Chęciny // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 1994, nr 39, s. 11
Propozycja przejścia jaskini przez Fundację Ziemi Chęcińskiej.

186. (Lid): „Raj” znowu podejmie gości : zjeżdżają już wycieczki // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.) . – 1995, nr 118, s. 11

187. (Lid): Rajski interes : jaskinia tylko z zajazdem // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 1994, nr 79, s. 8
188. M.G.: Inwentaryzacja „Raju” : jaskiń u nas dostatek // *Echo Dnia*. – 1995, nr 33, s. 8
189. MARUSZAK, J.: Pierwotny człowiek w Raju. – Il. // *Sł. Ludu. Mag.* – 1967, nr 407, s. 1
190. (MIG): Owoc zakazany : w jaskini „Raj” złamano stalaktyt // *Echo Dnia*. – 1993, nr 129, s. 5
191. MIJAS, Stanisław: Po deszczu do raj. – Il. // *Sł. Ludu* (Wyd. Kiel.). – 1972, nr 240, s. 3
192. MIZERSKI, Włodzimierz: Geoturystyka w Górach Świętokrzyskich. – Bibliogr. – Il. // *Prz. Geol.* – 2007, nr 11, s. 959-960
193. MIZERSKI, Włodzimierz: Rezerваты geologiczne i zabytki przyrody nieożywionej w Górach Świętokrzyskich. – Bibliogr. – Il. // *Ziemia*. – 1982 [druk 1985], s. 44-53
194. (mro): Rewelacyjna jaskinia „Raj” udostępniona zostanie turystom // *Exp. Wiecz.* – 1966, nr 198, s. 2
195. NOWAK, Andrzej: W głąb ziemi po piękną przygodę / wypow. Jerzy Bąbel [i in.]. – Il. // *Echo Dnia. Relaks* (Kiel.). – 2006, nr 127, dod. Super Relaks, s. 9-11
Podziemne trasy turystyczne, m.in. Jaskinia Raj.
196. NOWAK, Ziemowit: Policzą sopte : odkrywanie jaskini Raj na nowo / wypow. Marek Jóźwiak. – Il. // *Gaz. Wybor. Kiel.* – 2003, 24 kwietnia, s. 3 [dod. do *Gaz. Wybor.* Wyd. KI 1 2003 nr 96]
197. O „RAJU” fantazji i dezinformacji. – (Listy do redakcji) // *Przemiany*. – 1972, nr 9, s. 13
198. (paw): Może nie tąpnie : w Raju // *Gaz. Lokalna* (Kielce, Radom, Tarnobrzeg). – 1991, nr 188, s. 1 [dod. do *Gaz. Wybor.* 1991, nr 188]

199. PĘCZALSKI, Andrzej: Do zobaczenia w „Raju”. – Il. // *Sł. Ludu. Mag.* – 1971, nr 599, s. 5

200. PIOTROWSKI, Jan Paweł: W mrocznych jaskiniach. – Il. // *Poznaj Swój Kraj.* – 1995, nr 1, s. 18-19

M.in. Jaskinia Raj – omówienie pod kątem turystycznym.

201. PISIEWICZ, Joanna: „Raj” zaprasza. – Il. // *Sł. Powsz.* – 1987, nr 62, s. 14

202. (pot): Chęciny do „Raju” : radni nie chcą oddać jaskini // *Sł. Ludu.* (Wyd. Kiel.). – 1993, nr 249, s. 8

203. PÓŁROLA-PAROL, Danuta: „Raj” w rękach naukowców : tam, gdzie niegdyś żyły niedźwiedzie, hieny i lwy // *Echo Dnia.* – 1986, nr 7, s. 4

204. PRONKO, Bartosz: Jaskinia „Raj”. – (Co piszczy w trawie?). – Il. // *Nasza Baba Jaga* . – 2003, nr 7, s. 24-25

205. PRUCNAL, Artur: Szczegółowe zdjęcie topograficzne Malika koło Chęcin / Artur Prucnal, Renata Cep, Artur Feldman // *Zesz. Stud. Ruchu Nauk.* – T. 1 (1993), s. 67-70

Dotyczy góry Malik, w której wnętrzu leży Jaskinia Raj – rezerwat.

206. PRYWATNY „Raj” / oprac. Cezary Jastrzębski ; wypowiedź. Zbigniew Rubinowski // *Sł. Ludu.* – 1991, nr 53, s. 3

207. „RAJ” oblężony / oprac. ALP ; wypowiedź. Andrzej Janulewicz // *Echo Dnia.* – 1991, nr 97, s. 4

208. RUBINOWSKI, Zbigniew: Jak długo „Raj” będzie „Rajem”? / wypowiedź. Lidia Czeremska // *Sł. Ludu.* – 1982, nr 136, s. 5

Opinie przewodniczącego Komitetu Opiekuńczego Rezerwatu „Jaskinia Raj” na temat zniszczeń spowodowanych zbyt intensywnym ruchem turystycznym.

209. RUBINOWSKI, Zbigniew: Jaskinia Raj w Górach Świętokrzyskich / Zbigniew Rubinowski, Tymoteusz Wróblewski. – Il. // *Taternik.* – 1967, nr 1, s. 23-25

210. RUBINOWSKI, Zbigniew: Obszary krasowe i jaskinie w Górach Świętokrzyskich i w Niece Nidziańskiej. – Il. // *Chrońmy Przyr. Ojcz.* – 1975, z. 5, s. 18-31

W tekście wzmianki dotyczące jaskini.

211. RUBINOWSKI, Zbigniew: Wpływ turystyki na stan zachowania jaskini Raj w Górach Świętokrzyskich. – Streszcz. ang., fr. – Il. // *Pr. Nauk. UŚL. Kras i Speol.* – T. 1 (1977), s. 29-41

212. RZEPA, Czesław: Wpływ przemysłowych zanieczyszczeń atmosfery i powierzchni terenu na własności fizyczno-chemiczne wód krasowych na przykładzie rezerwatu przyrody „Jaskinia Raj” k. Chęcin. – Bibliogr. – Streszcz. ang. – Il. // *Rocz. Świętokrz.* – T. 10 (1982 [dr. 1986]), s. 49-67

213. SAPA, Janusz: Raj(skie) kłopoty z jaskinią. – Il. // *Echo Dnia.* – 1972, nr 223, s. 5

214. (SIN): Nowy sezon z nowym dzierżawcą // *Gaz. Kiel.* – 1994, nr 18, s. 4
Dotyczy przetargu na zagospodarowanie i dzierżawę Jaskini Raj.

215. (SIN): Zajazd wypadł z zakupu : dla kogo „Raj”? // *Gaz. Kiel.* – 1994, nr 67, s. 1, 4
Rezygnacja Fundacji Chęcińskiej z kupna zajazdu „Raj” oraz przejęcia jaskini.

216. (sin): Chęciny chcą mieć zajazd i... jaskinię // *Gaz. Kiel.* – 1993, nr 209, s. 1, 4
Gmina Chęciny zainteresowana Jaskinią Raj i zajazdem.

217. (sin): Kandydaci do... „Raju” // *Gaz. Kiel.* – 1992, nr 64, s. 4
Dotyczy przejęcia Jaskini Raj – ofert instytucji i osób prywatnych.

218. SINKIEWICZ, Iwona: Dziura do robienia pieniędzy // *Gaz. Kiel.* – 1992, nr 208, s. 1
Propozycje przejęcia jaskini przez nowego gospodarza.

219. SINKIEWICZ, Iwona: Inwestycja w „Raj” : przeciąganie struny // *Gaz. Kiel.* – 1994, nr 12, s. 5
Kolejna tura przetargu na zagospodarowanie jaskini.

220. SINKIEWICZ, Iwona: Koniec przekształceń... czy jaskini? // *Gaz. Kiel.* – 1994, nr 73, s. 1, 4

221. SINKIEWICZ, Iwona: „Raj” dla Ziemi Chęcińskiej // *Gaz. Kiel.* – 1994, nr 21, s. 1, 4
Fundacja Ziemi Chęcińskiej zwyciężca przetargu na zagospodarowanie i dzierżawę Jaskini Raj.

222. SINKIEWICZ, Iwona: W kolejce do „Raju” // *Gaz. Kiel.* – 1992, nr 230, s. 12
Jaskinia Raj – oferty przetargowe.

223. (st): Pierwsi turyści w Jaskini Raj // *Echo Dnia.* – 1972, nr 140, s. 1

224. STEFANIAK, Stanisław: „Echo” w „Raju”. – Il. // *Echo Dnia*. – 1972, nr 139, s. 3
225. STUDIES on Raj cave near Kielce (Poland) and its deposits. – Streszcz. pol. – Bibliogr. . – Il. // *Folia Quater*. – 1972, nr 41, s. 148
226. SZCZECIŃSKA, Marta: Groźni turyści : atrakcje V Kieleckiego Festiwalu Nauki / wypow. Marek Józwiak. – Il. // *Gaz. Wybor. Kiel*. – 2004, 20 września, s. 2 [dod. do *Gaz. Wybor.* Wyd. KI 1 2004 nr 221]
Omówienie jaskini.
227. ŚWIEBODA, Piotr: „Świętokrzyski Raj” // *Prz. Świętokrz.* – 1994, nr 2, s. 19
228. TOPOLSKI, Maciej: Wakacje w „Raju” / wypow. Piotr Szrek. – Il. // *Sł. Ludu*. – 1999, nr 159, s. 3
Jaskinia Raj jako atrakcja turystyczna Kielecczyny.
229. URBAN, Jan: Jaskinie regionu świętokrzyskiego. – Il. / Jan Urban, Jacek Gubała, Andrzej Kasza // *Wierchy*. – R. 62 (1996), s. 160-163
230. URBAN, Jan: Jaskinie regionu świętokrzyskiego i ich ochrona / Jan Urban, Jacek Gubała, Andrzej Kasza. – Bibliogr. – Il. // *Prz. Geol.* – 1997, nr 7, s. 700-706
Wzmianki w tekście dotyczące Jaskini Raj
231. URBAN, Jan: Jaskinie regionu świętokrzyskiego zainwentaryzowane / Jan Urban, Jacek Gubała, Andrzej Kasza. – Il. // *Wierchy*. – R. 62 (1996 [dr. 1997]), s. 160-163
Wzmianki w tekście dotyczące Jaskini Raj.
232. (wc): Gmina Chęciny chce do „Raju” // *Słowo : dziennik katolicki*. – 1993, nr 145, s. 7
Pomysł przejęcia Jaskini Raj przez gminę Chęciny.
233. WIĄCEK, Tadeusz: Kolejka do Raju // *Sł. Ludu*, nr 265, s. 5
Zmiana właściciela obiektu.
234. WICHA-DAUKSZA, Agnieszka: Wrzawa wokół „Raju” : wypowiedzą się naukowcy WSP // *Echo Dnia* (Wyd. Kiel.). – 1995, nr 206, s. 17
235. WIERZBA, Józef: Krokodyle łyż nad „Rajem” // *Z Krainy Świętokrzyskiej i Poniżnia* . – 1995, nr 2, s. 9-10

236. WIN: Zaproszenie do „Raju” : perła polskich jaskiń otwarta // *Sł. Ludu*. – 1972, nr 163, s.1-2

237. WINIARSKI, T.: Niektóre zagadnienia ochrony przyrody w województwie kieleckim oraz turystycznego udostępnienia „Jaskini Raj” : problemy regionu kieleckiego // *Stud. i Mater.* – 1971, nr 1, s. 141-146

238. WOŁOSZYN, Bronisław Wojciech: Jaskinia Raj w Górach Świętokrzyskich. – Il. // *Wierchy*. – T. 34 (1965), s. 207-210

239. WOŁOSZYN, Bronisław Wojciech: Jaskinia „Raj” w Górach Świętokrzyskich. – Il. // *Wszechświat*. – 1965, z. 11, s. 282-285

240. WOŁOSZYN, Bronisław Wojciech: „Raj”. – Il. // *Sł. Ludu. Mag. Niedz.* – 1965, nr 301, s. 9

241. WOŁOSZYN, Bronisław Wojciech: Wyniki badań nad termiką i wilgotnością powietrza w jaskiniach Gór Świętokrzyskich. – Il. // *Rocz. Świętokrz.* – T. 5 (1976), s. 105-150
Dotyczy również Jaskini Raj.

242. (wot): Na co choruje jaskinia „Raj” : za trzy lata diagnoza // *Echo Dnia*. – 1987, nr 149, s. 1, 2

243. WÓJCIK, Zbigniew: 10 lat Jaskini „Raj” // *Prz. Geol.* – 1983, nr 6, s. 299

244. WRÓŃSKI, Paweł: Prywatne bramy do „Raju” // *Gaz. Lokalna* (Kielce, Radom, Tarnobrzeg). – 1990, nr 87, s. 1 [dod. do *Gaz. Wybor.* 1990, nr 232]

245. WRÓBEL, Magda: Pukanie do bram raju / wypowiedź. Tadeusz Gajek // *Echo Dnia*. – 1993, nr 153, s. 1, 4
Propozycje przejścia Jaskini Raj.

246. WRÓBLEWSKI, T.: Badania geologiczne w jaskini Raj // *Kwart. Geol.* – 1967, z. 4, s. 956-957

247. WRÓBLEWSKI, T.: Badania namuliska w jaskini Raj // *Kwart. Geol.* – 1968, z. 4, s. 1102-1103

248. WRÓBLEWSKI, T.: Jaskinia Raj // *Poznaj Swój Kraj*. – 1972, nr 9, s. 20-21

249. WRÓBLEWSKI, T.: Jeszcze o Raju / T. Wróblewski, Zbigniew Rubinowski. – Il. // *Wierchy*. – 1967, s. 211-214

250. WRÓBLEWSKI, T.: Ukształtowanie i szata naciekowa jaskini Raj koło Chęcin // *Kwart. Geol.* – 1966, z. 2, s. 578-579

251. WRÓBLEWSKI, T.: Wieści z Raju // *Sł. Ludu. Mag. Niedz.* – 1966, nr 360, s. 3

252. WRÓBLEWSKI, T.: Wyniki ostatnich badań Jaskini Raj w Górach Świętokrzyskich . – *Kwart. Geol.* – 1972, nr 4, s. 1081-1082

253. ZWIĄZEK gmin przeciwko gminie? : bój o jaskinię „Raj” // *Sł. Ludu.* – 1992, nr 289, s. 7

254. ŻAK, Piotr: Dochodowa dziura w ziemi : kto przejmie jaskinię „Raj”? // *Gaz. Lokalna* (Kielce, Radom, Tarnobrzeg). – 1992, nr 203, s. 1 [dod. do *Gaz. Wybor.* 1992 nr 203]

INDEKS AUTORSKI

Indeks zawiera w układzie abecednym nazwiska autorów, opracowujących, autorów przedmów, autorów wypowiedzi, redaktorów, opracowujących, autorów opracowań graficznych i fotografii. Liczby odsyłają do numerów pozycji w spisie bibliografii.

Objaśnienia skrótów

fot. autor fotografii
il. ilustracja (e)
oprac. opracował (a)
oprac. graf. opracowanie graficznie

przedm. przedmowa
red. redaktor
tł. tłumacz
wypow. autor wypowiedzi

ALP oprac. 207

(ap) 133

Apis oprac. 147

(ATA) 134

(a-z) 136

Augustyn, Łucja 135

Banasiak, Tomasz 101

Bąbel, Jerzy wypowiedzi. 195

Biskup, Ryszard 137

Boczarowa, Mirosława 138

Braun, Juliusz Jan 20, 139

Budny, Piotr oprac. 48

Bunsch, Franciszek oprac. graf. 108

Butenko, Bohdan oprac. graf. 104

(**C**ez) 140

(cug) 143

Cep, Renata 205

Cichocka, Lidia 141, 142

Cieplowska-Kowalczyk, Beata 104

Čmak, Jerzy 24

Czeremska, Lidia wypowiedzi. 208

Czyżewska, Teresa 144

DAM. A. 145

DAN 146

(dm) 148

Dobrzyńska, Elżbieta oprac. 50

Dwurnik, Piotr wypowiedzi. 159

Dylewski, Adam 27

(**E**) 150, 151

EKO 152

(ew) 153

Falarski, Wiesław wypowiedzi. 148

Feldman, Artur 205

Fijałkowska, Eugenia 28, 154

Fijałkowski, Jerzy 154

Gajek, Tadeusz wypowiedzi. 245

Gardzielewski, Paweł 155

Garus, Ryszard 4, 5, 29-46, 156 ; fot. 50 ;
oprac. 50 ; red. 74

Gawlik, Adam 157

Gawlik, Andrzej 157

Gembalski, Andrzej 156

Gergont, Joanna 158

Gołąb, Adam 159

Górczyńska, Joanna tł. 23

Gradowski, Eugeniusz 160

Gradziński, Ryszard 161, 162

Grosset, W. oprac. graf. 8

Gubała, Jacek 119, 173, 229-231

(**HSJ**) 163

(**j**ak) 172

Jagusiewicz, Andrzej 164

Jankowski, Andrzej 63, 64, 69, 70

Janowski, Ignacy 65, 165 ; red. 120

Janulewicz, Andrzej wypowiedzi. 141, 207

Jarosz, Irena 166
Jarosz, Stefan 66
Jastrzębski, Cezary 169, 170 ; oprac. 206
Jaworska, Paulina 171
Jędraszczak, Andrzej oprac. 54
Jóźwiak, Marek 68 ; wypowiedź. 196, 226
Jung-Mochnacki, Władysław tł. 16, 17

(kar) 172
(Ko-mir) 176
(kos) 177
Kot 179
(KRA) 181
(Krys) 182
Karpiński, Janusz wypowiedź. 155
Kasza, Andrzej 119, 173, 229-231
Kędracki, Janusz 174
Kłosok, Wojciech 175
Kobus, Anna Olej- zob. Olej-Kobus, Anna
Kobus, Krzysztof fot. 27
Kornijasz, Aleksander oprac. 97
Kornijasz, Ewa oprac. 97
Kosik, Eugeniusz red. 121
Kosiń, Michał 178
Kowalczyk, Andrzej 71
Kowalczyk, Beata Ciepłowska- zob.
Ciepłowska-Kowalczyk, Beata
Kowalczyk, Jerzy red. 3
Kowalski, Kazimierz 14, 72
Kozłowski, J.K. 180
Kozłowski, Janusz 14
Kozłowski, Mieczysław 65, 73
Krakowiak, Beata 75
Krassowski, P. fot. 6, 7, 8
Kuczyński, Janusz 9, 76
Kwietniewska-Talarczyk, Marzena 98

(Lid) 185-187
Laskowska, Joanna wypowiedź. 174
Latuszkowa, Teresa 183
Lenartowicz, Piotr 184
Lesiak, Andrzej 77

M.G. 188
(MIG) 190
(mro) 194
Madeyska, Teresa 78, 79
Majewski, Jarosław il. 22, 23
Malik, Krystyna red. 106

Maruszak, J. 189
Massalski, Adam red. 74
Massalski, Edmund 83, 108 ; fot. 108
Maślankiewicz, K. przedm. 1
Micuła, Grzegorz 84
Mijas, Stanisław 191
Mikołajewicz, Tadeusz przed. 90
Mileska, Maria Milena red. 113, 114
Mityk, Jan 85, 86
Mizerski, Włodzimierz 192, 193
Mochnacki, Władysław Jung- zob.
Jung-Mochnacki, Władysław
Mularczyk, Mieczysław 65

Nadgowski, Ryszard 87 ; red. 121
Nowak, Andrzej 195
Nowak, Ewa red. 73
Nowak, Jagienka tł. 22
Nowak, Ziemowit 196

Olej-Kobus, Anna fot. 27
Orlicz, Bolesław 90

(paw) 198
(pot) 202
Parma, Christian 91
Parol, Danuta Półrola- zob. Półrola-Parol,
Danuta
Paszkowski, Michał 89, 92-96
Pernal, Jacek fot. 5, 41, 50 ; oprac. 50 ;
oprac. graf. 43
Pęczalski, Andrzej 199
Pierściński, Paweł 97 ; fot. 77, 98, 108
Pilich, Maria 99, 100
Pilich, Przemysław 99, 100
Piotrowski, Jan Paweł 200
Pisiewicz, Joanna 201
Półrola-Parol, Danuta 203
Prońko, Bartosz 204
Prucnal, Artur 205

Raciborska, Maria red. 106
Raczkowski, M. fot. 7
Radziejowski, Janusz red. 88
Rembalski, Andrzej 4
Rogala, Stanisław 109, 110
Rogaliński, Adam 111
Rubinowski, Zbigniew 10-17, 208-211,
249 ; red. 1 ; wypowiedź. 206

Rzepa, Czesław 212

(SIN) 214, 215

(sin) 216, 217

(st) 223

Sadowski, Włodzimierz 63, 64

Sałek, Marzena Stempień- zob.

Stempień-Sałek, Marzena

Sapa, Janusz 213

Sawa, Anna fot. 50 ; oprac. 50

Sidło, Paweł Olaf 112

Sinkiewicz, Iwona 218-222

Siudowski, Jan fot. 108

Skrzypczyński, Marek 75

Sowa, Ryszard 115

Stachurski, Marek 24, 77, 112

Starzewski, Michał red. 53

Stefaniak, Stanisław 224

Stempień-Sałek, Marzena 117

Stupnicka, Ewa 117

Szczecińska, Marta 226

Szczeciński, Aleksander red. 3

Szewczyk, Robert 118

Szrek, Piotr wypowied. 228

Świeboda, Piotr 227

Świt, Zbigniew 135

Talarczyk, Marzena Kwietniewska- zob.

Kwietniewska-Talarczyk, Marzena

Tomków, Marek 24

Topolski, Maciej 228

Tumiałojć, Ewa red. 49, 53

Usnarska, Krzysztofa 144

Urban, Jan 119, 229-231 ; red. 67

(Wc) 232

WIN 236

(wot) 242

Wągrowski, Andrzej 122

Wągrowski, Tomasz 123

Wąsikowski, Andrzej wypowied. 152

Wesner, Alina red. 22

Wiącek, Tadeusz 233

Wicha-Dauksza, Agnieszka 234

Wierzba, Józef 235

Winiarski, T. 237

Winiarski, Tadeusz 124

Włodarczyk, Bogdan 75

Wołoszyn, Bronisław 238-241

Wojtyś, Paweł 125, 126

Wójtowicz, Bożena 77, 112, 127

Wójcik, Zbigniew 243 ; oprac. 149

Wroński, Paweł 244

Wróbel, Magda 245

Wróblewska, Ewa 51

Wróblewski, Tymoteusz 10, 11, 13-19, 51,
128, 129, 162, 209, 246-252

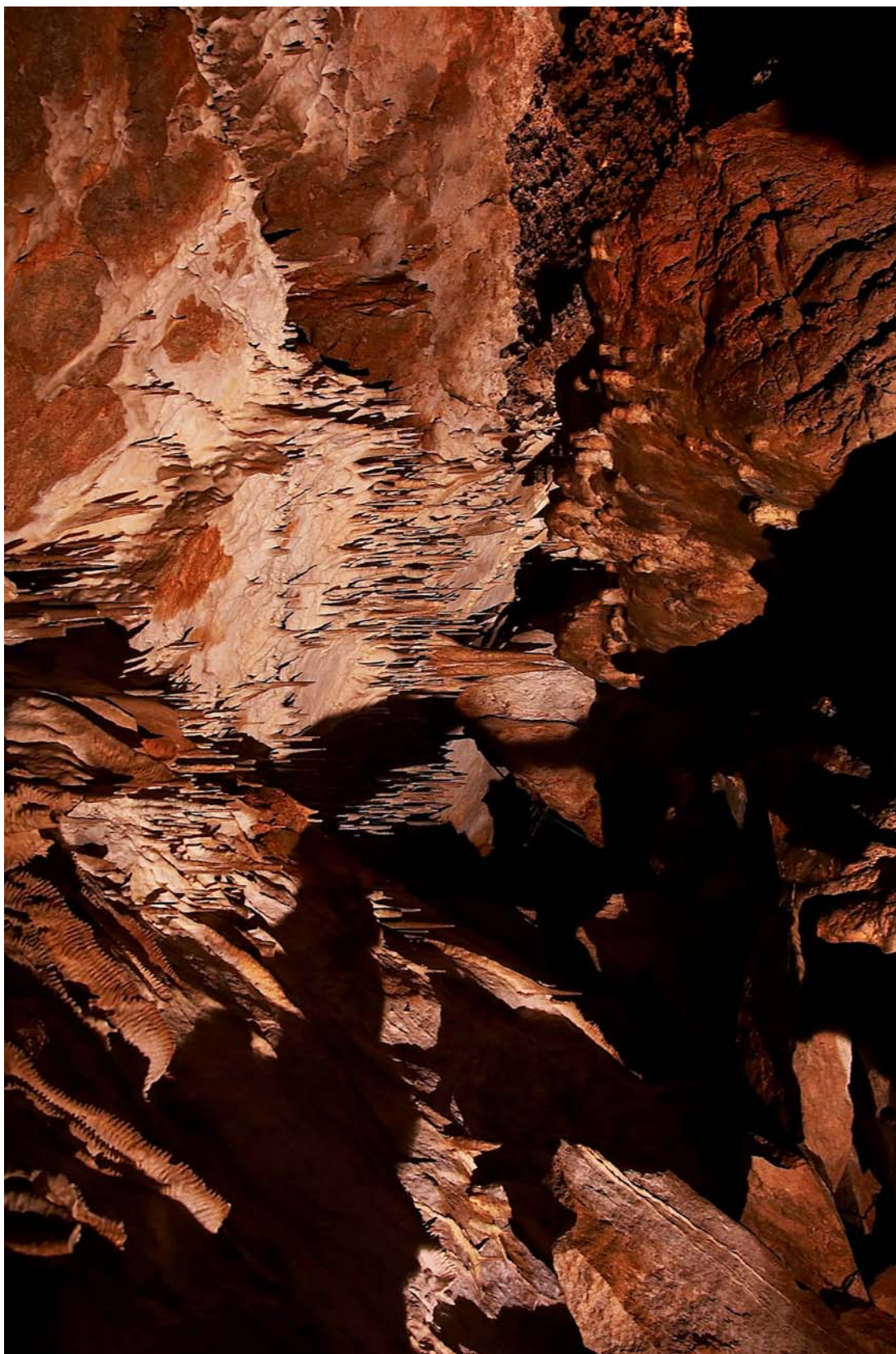
Wrześniak, Stanisław fot. 23

Zadrowska, Barbara red. 89

Zawiejski, Janusz 9

Żak, Piotr 254

JASKINIA RAJ - FOTOGRAFIE

Komora Złomisk

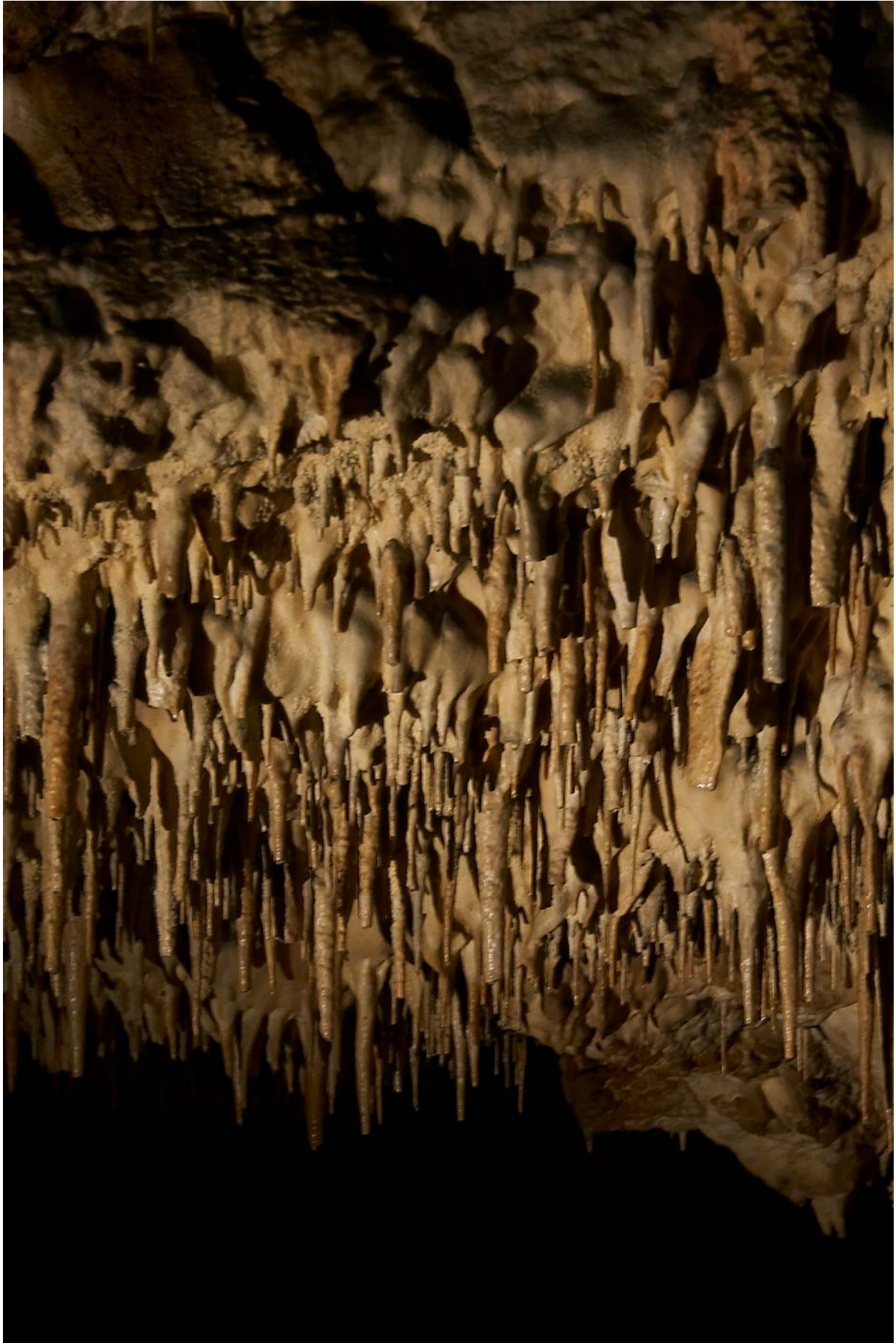
Naciek warkoczowy w Komorze Złomisk

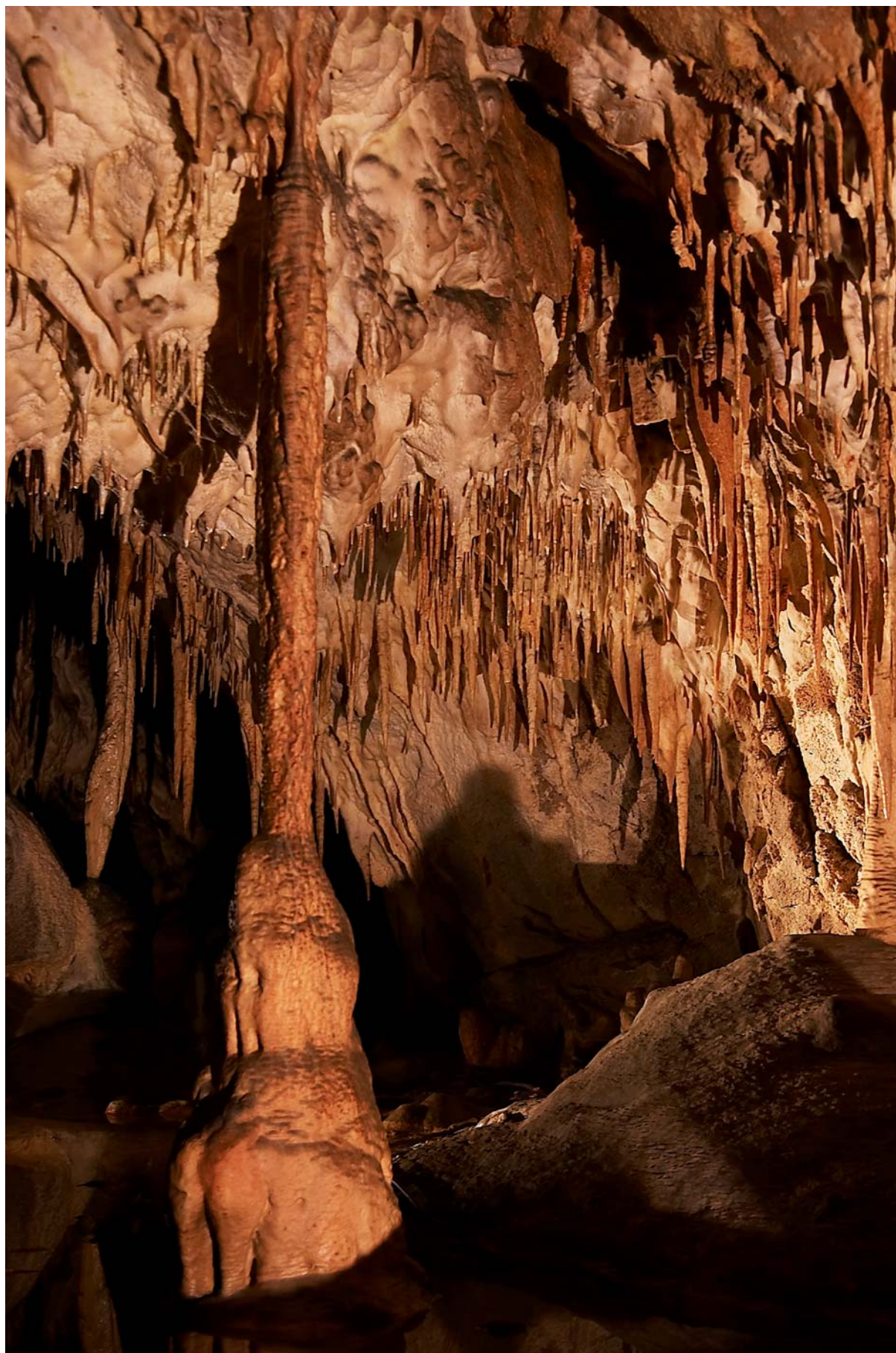
Komora złomisk – strop

Formy naciekowe w tzw. „korytarzu mleka wapiennego”, tuż przed Salą Kolumnową

Sala Kolumnowa

Kolumna naciekowa w Sali Stalaktytowej

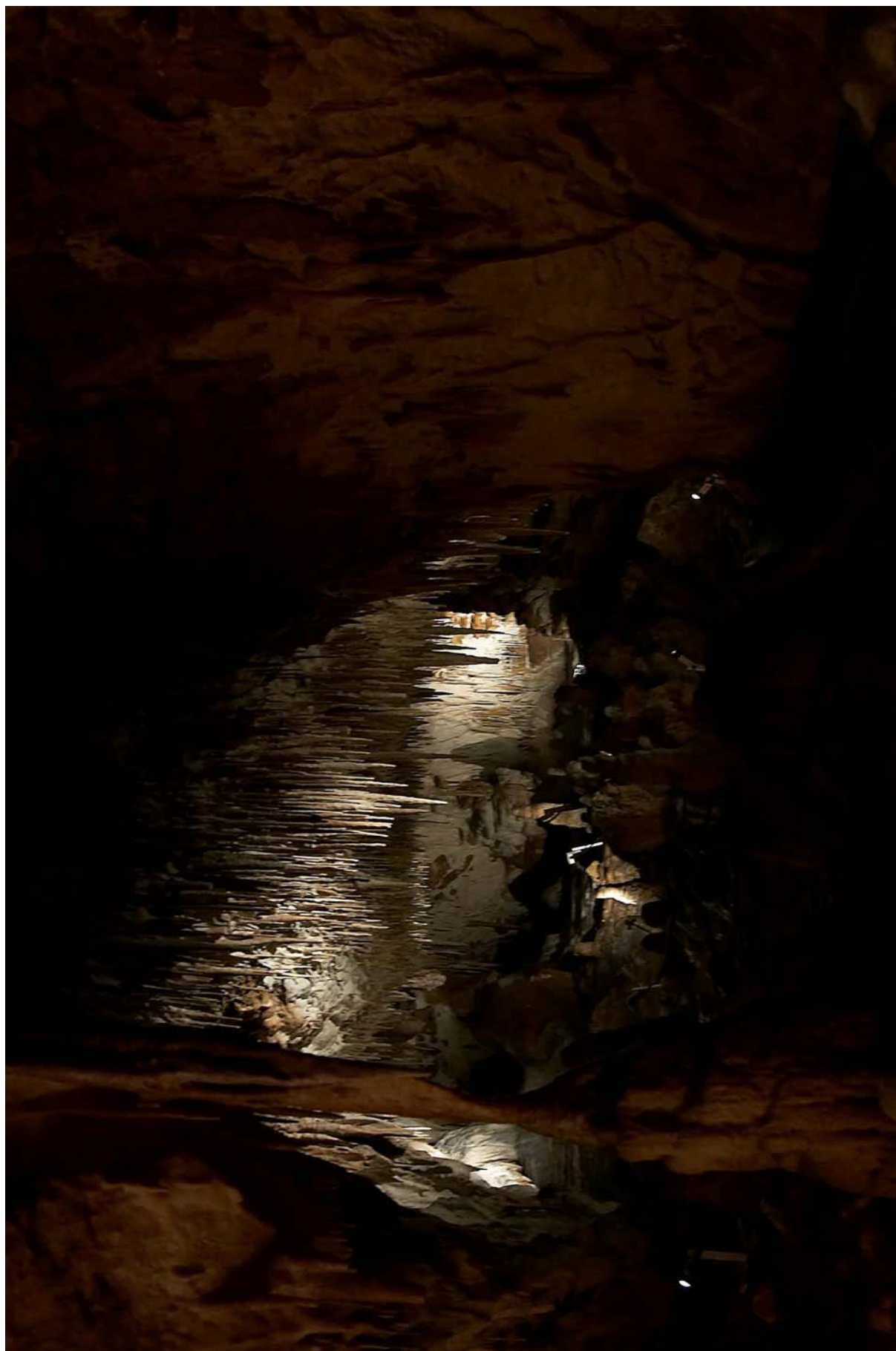
Stalaktyty

Sala Stalaktytowa

Stalaktyty w Sali Stalaktytowej

Sala Wysoka

Neandertalskie postacie naturalnej wielkości odtworzone wraz z obozowiskiem w części muzealnej

Lilia złotogłów (*Lilium martagon* L.) – jedna z chronionych roślin rosnąca w rezerwacie przyrody Jaskinia Raj